

BALLI BİTKİLER - I

Fevzi AKSOY
Ziraat Mühendisi
Arıcılık Araştırma Enstitüsü

Ülkemiz bitki varlığı bakımından dünyanın sayılı ülkeleri arasındadır. Tüm Avrupa kıtasında 12.000 dolayında bitki türü varken sadece ülkemizde 10.000 dolayında bitki türü bulunur. Bunların içinde arıcılık yönünden önem arz eden pek çok tür doğal olarak yayılış göstermektedir. Çiçeğin olmadığı yerde arıcılık yapmak mümkün değildir. Bu bakımdan arıcılık, uzun süre çiçek açan ballı ve polenli bitkilerin bulunduğu yörelerde yapılmalı ya da koloniler bu bölgelere götürülmelidir.

Bitkilerin nektar verimine; bitkinin kendisiyle ilgili türü, nektar salgı miktarı, çiçeklenme durumu ve süresi gibi faktörlerle birlikte güneş ışığı, hava sıcaklığı, nem ve toprağın yapısı gibi ortamla ilgili çevresel faktörler etkiye bulunur.

Arıcılık için değerli nektar kaynağı olan ve iyi kalite bal yapan bitkilerden ağaçlar ve çalılar grubunda bulunan bitkilerin bazılarının çiçeklenme veya salgı zamanı, yayılış alanı ve bal özellikleri aşağıda verilmiştir.

Akasya

Değişik iklim koşullarına kolaylıkla uyum sağlayabilen akasya, ülkemizde yaygın olarak rastlanabilen bir ağaç türüdür. Akasyanın arıcılık açısından oldukça önemli bir yeri vardır. Görünümü ile de park ve bahçelere ayrı bir özellik katan akasya dikiminin hızlandırılmasına ülke çapında önem verilmelidir. Ağaçlandırma yapılacak bölgelere dikilecek her akasya ağacının üretici ve ülke ekonomisine katkısı büyük olacaktır. Akasyanın çiçeklenme dönemi bölgelere ve yüksekliğe bağlı olarak Nisan-Haziran ayları arasındadır. Akasya balının tadı ve kokusu çok güzeldir ve oldukça geç kristalleşir. Kendine özgü parlaklık ve akıcılığını uzun süre kaybetmez. Bir dönüm akasyadan 150 kg bal üretilir.

İğde

Bu familyanın iki türü Türkiye'de doğal olarak bulunur. İğde, bazı bölgelerde ağaççık, bazı bölgelerde ise ağaçtır. Çiçekleri açık sarı renktedir. İğde çiçeğinin güzel kokusu herkes tarafından bilinir. Arılar sabahın erken saatlerinden günün geç vakitlerine kadar iğde çiçeklerini ziyaret ederler. Çiçeklenme süresi bulunduğu bölgeye göre değişir. Ilıman iklimin hüküm sürdüğü alanlarda Nisan ayında, daha iç bölgelerde ise Mayıs ve Haziran aylarında çiçeklenme

Akasya

gözlenir. İğdenin nektarı çok fazla değildir ve geniş alanlarda ekimi yapıldığı zaman arıcılık açısından değer kazanır.

Söğüt

Anlar için özellikle erken ilkbaharda önemli bir nektar ve polen kaynağıdır. Ülkemizde sulak arazilerde doğal olarak yayılış gösterir. 1 dekar söğüt alanından 10-15 kg bal alınabilir. Balı geç kristalize olup sarı renklidir.

Kestane

Ülkemizde Karadeniz, Ege, Marmara ve Akdeniz bölgelerinde doğal olarak yetişir. Haziran-Temmuz aylarında çiçeklenen kestane den elde edilen balın rengi koyu kahverengi olup acımsı ve kendine özgü keskin bir kokusu vardır. Tıbbî ballar arasında kabul edilen kestane balı geç kristalize olur. Farenjit, astım, kansızlık durumlarında iyileştirici özelliği vardır.

Yakı Otu

Bu bitkinin 21 türü Türkiye'de yetişmektedir. Çok yıllık bir bitkidir. Çiçekleri pembe renkte ve çok güzeldir. Bazı ülkelerde yakı otu kültüre alınmıştır ve yetiştiriciliği yapılmaktadır. Yüksekliği 600-3000 m arasında olan yeşil alanlarda, ormanlarda ve kayalık bölgelerde yakı otuna rastlamak mümkündür. Bursa, Ankara, Sinop, Ordu, Giresun, Trabzon, Kars, Balıkesir, Kütahya, Kayseri, Erzurum, Bitlis, Ağrı, Antalya, Van ve Adana'da bulunur. Balının rengi açık yeşildir. Kristalleştiği zaman beyaz bir renk alır. Balının çok güzel bir tadı ve aroması vardır. Bir hektar yakı otu ekili alandan 600 kg bal alınabilir.

Okaliptüs

Okaliptüs, park ve bahçelerde süs bitkisi olarak da kullanılmaktadır. Her zaman yeşildir ve Akdeniz Bölgesi ikliminden hoşlanmaktadır. Bu bitkilerin boyu 30 metreye kadar çıkabilir. Çok yoğun sarı çiçekleri vardır. Türkiye'de en çok Mersin ve Adana bölgesinde bulunmakla birlikte İstanbul, İzmir, Antalya ve Hatay'da da bu bitkiye rastlamak mümkündür. Çiçeklenme dönemi türe ve bölgeye göre Kasım-Haziran ayları arasındadır. Balı yavaş kristalize olur.

Narenciye

Narenciye bitkileri arasında portakal ve limon arılar için önemli nektar kaynaklarıdır. Ülkemizde Akdeniz ve Ege bölgelerinde geniş alanlarda kültüre alınmıştır. Balı kendine has hoş kokulu olup C vitamini bakımından zengindir.

Püren

Ülkemizde Akdeniz, Ege, Trakya ve Karadeniz bölgelerinde doğal yayılış gösteren pürenin ilkbahar ve sonbaharda çiçeklenen türleri vardır. Çiçekleri pembe ve mor renkli olup arılar için zengin nektar ve polen kaynağıdır. Püren balı kendine has aromalı, hafif acımtırak, oldukça kıvamlı ve kıymetlidir.

İğde

Söğüt

Yakı Otu

Gazal Boynuzu

Çiçekleri altın sarısı renkte olup, çok yıllıktır. Çiçeklenme dönemi Haziran'da başlar ve Ağustos sonuna kadar devam eder. Dağ yamaçlarında ve çayırılık alanlarda bulunur. Balı açık sarı renkte olup orta kalitededir. Kristalleşmesi kısmen çabuktur. Bir hektar ekili alandan 26-200 kg arasında bal alınabilir.

Orman Güllü

Çiçeklenme zamanı Mayıs-Haziran ayları arasındadır. Ancak iklim koşullarına ve bulunduğu yüksekliğe bağlı olarak Mart-Ağustos ayları arasında da çiçeklenme gösterebilir. Bu bitkinin balının hoş olmayan bir tadı ve kokusu vardır. Balı koyu kahve renkli olup akışkandır. Bu bitkinin balını yiyen kişilerde halsizlik, baş ağrısı, kusma ve bilinç kaybı olur. Bu nedenle halk arasında balı zehirli olarak bilinir. Bu balın zehirli olmasının nedeni orman güllünün nektarında bir alkaloid olan andromedotoxin'in varlığıdır ve kovandan yeni alınmış olan balda daha çöktür.

Okalıptüs

Püren

Narinciye

Orman Güllü

Kaynaklar

Açıkgöz, E.2001.Yem Bitkileri, Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Bursa
Elçi, Ş.1960.Baklagillerden Yem Bitkileri, Tarım Bakanlığı Mesleki Kitaplar Serisi, D_9
Gencer, O.Genel Tarla Bitkileri, Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Ders Kitabı No:42 Adana
Teknik Ancılık Dergisi Sayı: 9 Ocak 1987
Teknik Ancılık Dergisi Sayı: 10 Mart 1987
Teknik Ancılık Dergisi Sayı: 11 Mayıs 1987
Teknik Ancılık Dergisi Sayı: 49 Eylül 1995
Tarım ve Köyşleri Bakanlığı YAYÇEP Tarla Bitkileri 1
Tarım ve Köyşleri Bakanlığı YAYÇEP Tarla Bitkileri 2
Tarım ve Köyşleri Bakanlığı YAYÇEP Çayır Mera